

Gécz János
A felnyitott múlt
 – Röhrig Géza új verskötetéhez

Röhrig Géza: *az ember aki a cipőjében hordja a gyökereit*
 Magvető Kiadó, 2016. 94 o.

A Magvető Kiadó *időmérték* címmel indította el új verskönyv-sorozatát. Időtálló, mértékadó köteteket ígér a magyar és a világirodalomból, éppenséggel az úton lévők számára. Ez az indoka annak, hogy kisméretű, strapabíró, lapozhatóan vastag papírú oldalakból álló, s ugyanakkor kis oldalszámú könyvet hozott létre Pintér József tervező. Mindezt vonzó is lehet a fiatal olvasók számára – hogy kizárólag számukra ajánlható a könyv, azt a betűméret szokatlanul alacsony fokozata sejteti. Úgy tűnik, a versolvasóvá nevelést is feladatául választó hazai nagy kiadók egyaránt a minden szempontból apró kötetek kiadásával vélik elérni céljukat. A sorozat első, napsárga borítójú kötetének szerzője, a New Yorkban élő (és filmszínészként nagyszerűt alkotó) Röhrig Géza korábbi köteteit a *Széphalom Kiadó* és a *Múlt és Jövő Kiadó* bocsátotta közre.

Az identitásra koncentrálnó cím, s az azt szétmósoló, több művészetből származó szerkesztési eljárások, az *identitás* antropológiai kérdéseit taglaló, jól körülhatárolt ciklus-tematika együttesében gazdag jelentéstartalom formálódik. A világ és az én, az idegenség és az otthonosság, a külső és a belső meghatározottságok, a vállalt és elutasított kötöttségek, a számkivetettség és kapcsolódás – megannyi ellentétpár, amelyek mentén tematizálódhat és elmondásra kerülhet egy saját sors.

A poetikus, egyszerre érzékletes és hatásos címet kapott versválogatás négy ciklusra tagolt. Az olvasó számára erősen biográfiaiak mutatkozó *itt* részt a *gabi* című egység követi, amelyben a magántörténet főhősei a szociális közeg szereplőivel keveredve körvonalazzák azt a társadalmi csoportot, amelynek világával leginkább azonosul a szövegek alkotója. Az *invokáció* a festőknek ajánlott és festészettel összekapcsolt, a társművészet iránti elköteleződést képviselő versekből áll, s itt találhatóak Röhrig költői természetét leginkább megmutató művek. Az

utolsó, a *hozzánna* az önértelmezés és önfelemlés kanyargós útjának változatait képviseli. A kötetnyitó, négy soros szakokból álló *transzverzre* a hozzá hasonlóan felépített kötetzáró *kő* felel, összepántolva az alig 50 versből álló kollektívot.

A kötet felnyitásakor az olvasó a szemével azonnal érzékeli, hogy olyan versek sorjáznak egymás után, amelyek strófákra tagoltak, s e strófák többnyire azonos sorszámúak. Elvértve fordul elő szabadvers. S ugyancsak, ha sorvégeknél köt ki a tekintet, előtűnik, hogy e strófákat sokszor rímpárok kötözik össze, s ezek nem egyszer meghökkentően lapidárisak, naivak, nem egyszer köznyelviak. A sokak által avított tekintett és használatában elutasított – a poétikai terhet feleslegesen hurcoló – formaműves versszerzői hagyomány és a köznyelvi beszéd keveredésére épített verselés együttes használatát próbálja Röhrig, s erre a kérdésre mindenképpen választ kell lennie a kötet olvasójának, remélve, hogy mélyebb magyarázatra is talál a szerző nézeteiről.

A művekben tetten érhetőek mindazok a társművészeti tevékenységek, amelyeket korábbi élete során, többé vagy kevésbé, a szerző folytatott. A punkzenészi, színészi és a videoklip-rendezői munkának a lenyomatai fölfedezhetőek a kötet, illetve a versek makro- és mikrokozmoszában, s akkor is felemlítődnének, ha a szerzőről nem volnának az olvasónak biográfikus előismeretei. Erőteljes kép-vágások, hatásos ellenpontozások, harsányság váltakozva lágyssággal, ezek azok az írói fogások, amelyek a versszövegeket is jellemzik, s amelyek a gyakorolt vizuális eljárások következményei.

Az első ciklusba sorolt önéletrajzi versek tragikumát a kötet olvasásába kezdőt ugyancsak mellesleg ütheti. Az ilyen nyersséggel történő (saját) életbemutatástól az utóbbi időben távol tartották magukat a költők, vagy legalábbis azt áttételesebb-

ben valósították meg. Az elvesztett anyáról, a hirtelen elhalt apáról, a hiányokkal körbevett gyerekről (akiből a versek beszélője fog megteremtődni) tudósító – végtelen leírásokkal sorjázó – versek meghatóak s egyben megrendítőek. Olyannyira, hogy sokáig észre sem vehető, hogy olykor leegyszerűsítettek, zsánerszerűek. Ha eltekintünk a hagyománytól, e ciklus verseit epizáló lírának, újfajta balladáknak érzékeljük, úgy, hogy bennük nagyon is világos minden életesemény s minden lélektani folyamat.

A számkivetettség, az elesettség a következő ciklusokra is jellemző marad. Az önéletrajzi versek érintettségétől fokról-fokra eltávolodó szövegek, mint a második ciklusban a *böbe*, a *laci könyörög*, a *megfagyott egy hajléktalan*, az *angyal istván*, az életüket belakni képtelen, mindenre esélytelen hősköről vagy a hősségből kinőtt figurákról szólnak. Legyenek bár felkavaróak a társadalomból kitzsítottak, a közösségekbe be sem kerültek életelbeszélései, néhány esetet kivéve többnyire sematikusak, s oly teátrálisak, mint voltak egykor a hasonlóan köznap balladaiasságot kedvelő Soós Zoltán fogcsikorgatóan igazmondásra szakosodott versei. A szociológiai hűség, az Isten nélkül maradottság, jól tudhatja ezt Röhrig Géza is, nem mentség a szótalanságot imitáló versbeszédre.

A harmadik és negyedik ciklus azzal, hogy a beszéd tárgyává teszi, és a versekbe beemeli a képzőművészetről és az önmegváltásról szóló elmélkedéseket, kiutat is keres az infernalis életből. Derkovits, Mednyánszky, Kondor, Vajda Lajos, Henri Rousseau emlegetése a világ bajainak részvétell-

jes szemlélőit és az alkotáshoz, illetve a hithez való odafordulást értékeli. A szkepszis azonban – ugyancsak kortársi sajátosság – nem marad el: „*hiszek nem kunszt mindig is hittem / bőszt hogyha eltűnik Isten / megkerül eltűnik újra fölbukkan / sosem értem vajh miért izgultam // most azonban betek havak óta sehol / áll a vonat bár váltott a szemafor / itt vagy tudom számolod a percet / rázz föl Uram csúszik a menetrend*”.

Mi az, ami miatt hol hitelesnek és esztétikai-poétikai szempontból kiteljesedetteknek, hol pedig esetlegesenek, olykor pedig egyenesen csapnivalóknak értékelhetjük ezeket az unalomig egyformának látszani kívánó verseket? A biográfiai, a szociológiai túlhitelesítéssel gyűlik-e meg a bajunk, vagy azzal a versszerp-elképzeléssel, amelynek eredményeként felhígulnak ezek a versek?

Az elmúlt években bekövetkezett a kortárs költészet popularizációja. A dalszerzők költészet iránti figyelme, a reppelők nagy száma és a kedveltségének csúcspontján lévő *slam-poetry*-láz képviselői megnövelték a versre figyelők számát, és máshová tették a mércét, már ami a poézis mibenlétét mutatja meg. A közköltészet sikerére való figyelmet okolhatjuk-e a felemás értékű kötetért? A kötet legtöbb verséhez, hogy hiányérzetünk csökkenjen, szükségünk lett volna társítani vagy egy-egy karcos éneket, vagy egy-egy extatikus mozgóképet, ez azonban nem valósulhatott meg. Abban, hogy napvilágra került e rendkívüli módon egyenetlen színvonalú verseket tartalmazó kiadvány, nem csupán a szerző, de a szerkesztő is ludas. Különösen, hogy Röhrig Gézának akad annyi verse, amelyek közül kiválogatható lett volna egy minőségi összeállítás.

